
Martyna Jankowska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0009-0004-2050-0464

Sprawozdanie z Międzynarodowej
Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej
*Cyfrowa kolonizacja a opór epistemiczny,
kompetencje cyfrowe i edukacja medialna 4.0*
(19–21 listopada 2025 r., konferencja online)

W dniach 19–21 listopada 2025 roku odbyła się w trybie online Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa pt. *Cyfrowa kolonizacja a opór epistemiczny, kompetencje cyfrowe i edukacja medialna 4.0*. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Ośrodek Badań nad Mediami Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie we współpracy z Forum Metodologicznym Młodych Badaczy Mediów IFP OBnM. Konferencja zgromadziła badaczki i badaczy reprezentujących różne dyscypliny nauk humanistycznych i społecznych, co umożliwiło wieloaspektową refleksję nad współczesnymi procesami cyfrowymi.

Główną osią tematyczną obrad była problematyka cyfrowej kolonizacji, ujmowanej jako zespół procesów prowadzących do powstawania nowych form zależności technologicznych, epistemicznych i ekonomicznych. W referatach wielokrotnie wskazywano na dominującą rolę globalnych platform cyfrowych oraz algorytmicznych systemów zarządzania informacją, które wpływają na kształtowanie wiedzy społecznej, widzialność podmiotów w sferze publicznej oraz dystrybucję kapitału symbolicznego. Zagadnienia te były analizowane m.in. w kontekście algorytmicznej władzy, generatywnej sztucznej inteligencji oraz wojny informacyjnej.

Istotnym wątkiem konferencji była również koncepcja oporu epistemicznego, rozumianego jako zdolność krytycznego rozpoznawania mechanizmów wpływających na produkcję i legitymizację wiedzy w środowisku cyfrowym. W tym kontekście podkreślano znaczenie edukacji medialnej 4.0, która – obok kompetencji technicznych – obejmuje rozwój krytycznego myślenia, świadomości algorytmicznej oraz wrażliwości społecznej. Wystąpienia poświęcone edukacji medialnej akcentowały rolę szkoły, rodziny oraz instytucji kultury w przeciwdziałaniu dezinformacji, wykluczeniu cyfrowemu i epistemicznej marginalizacji.

Program konferencji obejmował osiem paneli tematycznych. Podczas pierwszego dnia obrad szczególną uwagę poświęcono relacjom między mediami, nauką i edukacją w warunkach sieciowej ponowoczesności. Omawiano m.in. zagadnienia kompetencji medialnych rodzin, edukacji medialnej jako formy oporu wobec „cyfrowego imperium” oraz wyzwań związanych z obecnością sztucznej inteligencji w życiu szkolnym i rodzinnym. Dyskusje dotyczyły także problematyki widzialności, głosu i sprawczości w cyfrowej sferze publicznej.

Drugi dzień konferencji koncentrował się na zagadnieniach inkluzywności, różnorodności kulturowej i dekolonizacji technologii. Wystąpienia poświęcone ochronie języków i kultur mniejszościowych wskazywały na potencjał edukacji medialnej 4.0 jako narzędzia przeciwdziałania homogenizacji kulturowej. Analizowano również funkcjonowanie dużych modeli językowych, wykorzystanie sztucznej inteligencji w kontekstach militarnych i propagandowych oraz prawne i etyczne aspekty jej obecności w edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy praw dziecka i sprawiedliwości algorytmicznej.

Trzeci dzień obrad poświęcono relacjom między technologią, kulturą i sztuką. Omawiano m.in. rolę muzeów i teatru jako przestrzeni rozwijania kompetencji kulturowych i krytycznego myślenia, problematykę algorytmów pamięci i narracji historycznych w mediach społecznościowych, a także zagadnienia dezinformacji i publikowania danych osobowych dzieci przez instytucje edukacyjne. W wystąpieniach dotyczących dziennikarstwa i etyki mediów podkreślano potrzebę refleksji nad konsekwencjami automatyzacji procesów komunikacyjnych oraz nad odpowiedzialnością instytucji medialnych w dobie sztucznej inteligencji.

Formuła konferencji online umożliwiła udział prelegentów i prelegentek z licznych ośrodków akademickich w Polsce oraz z zagranicy, m.in. ze Szwecji, Hiszpanii, Portugalii, Słowacji i Stanów Zjednoczonych. Zdalny charakter wydarzenia sprzyjał międzynarodowej wymianie perspektyw badawczych oraz integracji środowisk reprezentujących różne tradycje teoretyczne i metodologiczne.

Konferencja „Cyfrowa kolonizacja a opór epistemiczny, kompetencje cyfrowe i edukacja medialna 4.0” stanowiła ważne forum refleksji nad współczesnymi wyzwaniami kultury cyfrowej. Zaprezentowane referaty oraz towarzyszące im dyskusje unaocznily potrzebę dalszych interdyscyplinarnych badań nad relacjami między technologią, władzą i wiedzą oraz nad rolą edukacji medialnej jako narzędzia wzmacniania krytycznej świadomości i sprawczości poznawczej.

